

TIBBIYOTDA METEOROLOGIYANING AHAMIYATI

Maqsudbek Yuldoshov Nuraddinovich

“O‘zMMI” DM Xorazm filiali

Meteorologiya bo‘limi boshlig‘i

ANNOTATSIYA

Maqolada Sog‘liqni saqlashning barcha sohalarida qo‘llaniladigan o‘lchash funksiyasiga ega tibbiyot o‘lchash vositalari (TO‘V)ning ahamiyati, TO‘Vlarning aniqligini ta‘minlash imkonini beradigan metrologiya xizmati va mavjud metrologik ta‘minot tizimi muhokama qilinadi. Respublikamizda tibbiyot sohasida metrologiya xizmati sifatini oshirish maqsadida metrologiya xizmati va tibbiyot birlashmalarida metrologik ta‘minotning holati o‘rganilib, natijalar bo‘yicha tavsiyalar berildi.

Kalit so‘zlar: *o‘lchash funksiyasiga ega tibbiyot o‘lchash vositalari (TO‘V), sog‘liqni saqlash, metrologik ta‘minot, metrologiya.*

KIRISH

Bugungi kunda davlat dasturlarining amalga oshirilishi tufayli mamlakatimizdagi sog‘liqni saqlash eng yuqori xalqaro talablarga va standartlarga javob beradi, ushbu tizimni takomillashtirish bo‘yicha ishlar davom ettiriladi - malakali kadrlar tayyorlash sifatini oshirish, yangi davolash-profilaktika muassasalarini qurish va rekontruksiya qilish, ularni zamonaviy texnika va uskunalar bilan jihozlash bo‘yicha chora-tadbirlar belgilangan. Aynan shuning uchun bugun TO‘Vlarga metrologik xizmat ko‘rsatish masalalari o‘ta dolzarb bo‘lib bormoqda. Masalan, Xalqaro qonunlashtiruvchi metrologiya tashkilotining (OIML) faoliyati qonunlashtiruvchi metrologiyaning umumiy masalalarini ishlab chiqish, TO‘Vlarning aniqlik klasslarini belgilash, ularni qiyoslash, kalibrlash tartibi va boshqalarga qaratilgan. Jumladan, tibbiyot sohasida, OIML R 89 Elektroensefalograflar - Metrologik xarakteristikalar - Qiyoslash usullari va vositalari, OIML R 90 Elektrokardiograflar - Metrologik xarakteristikalar Qiyoslash usullari va vositalari va OIML R 16-2 Invaziv bo‘lmagan avtomatlashtirilgan sfigmomanometrlar bo‘yicha qiyoslash uslubiyotlarini ishlab chiqqan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODIKASI

OIML TO‘Vlarning reglamentlangan me‘yoriy hujjatlarga muvofiqligini va texnik talablarga muvofiqligini, sinov va o‘lchash protseduralarining ta‘rifi va tadqiqotlar bo‘yicha hisobot shaklini tasdiqlaydi, o‘lchash vositalari ishlab chiqaruvchisiga xalqaro standart talablariga muvofiqligi yuzasidan talablarni belgilaydi. O‘zbekistonda metrologiya sohasida xalqaro standartlarning joriy etilishi

bir qator me'yoriy hujjatlar bilan, shu jumladan O'zbekiston Respublikasining "Metrologiya to'g'risida"gi Qonuni bilan tartibga solinadi.

Qonun bilan metrologik tekshiruv tartibi va xalqaro shartnomalarga amal qilinishi, o'lchashlar birliligini ta'minlash tizimining ishlashi va rivojlanishiga va uning xalqaro standartlar bilan uyg'unlashtirilishiga qo'yiladigan talablar belgilangan. Hususan, qonuning 20- maddasida metrologik tekshiruv tadbiriq etiladigan sohalar keltirilgan bo'lib, sog'liqni saqlash tizimi ham ushbu ro'yhatga birinchilardan bo'lib kiritilgan. Shuning uchun, tibbiyotda qo'llaniladigan barcha TO'Vlar, ultratovush tekshiruvi, kompyuter tamografiyasi, rentgenografiya uchun mo'ljallangan oddiy termometrlar, tarozilar, diagnostika va davolash tizimlarida qo'llaniladigan eng murakkab va zamonaviy TO'Vlar metrologik tekshiruvi muntazam ravishda amalga oshirilishi talab etiladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Tibbiyot birlashmalarida metrologik ta'minot zaruriyati So'nggi yillarda O'zbekistonda har bir fuqaro uchun yuqori sifatli va malakali tibbiy xizmat tizimini yaratish ustuvor vazifa sifatida belgilanib, bu yo'nalishda keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmogda. 2022- yilda joylarda 100 dan ziyod oilaviy shifokorlik punkti, poliklinikalar hamda olis va chekka hududlarda 1000 dan ortiq mahalla tibbiyot punktlari tashkil etilgan. Natijada qo'shimcha ravishda yana 3,5 million aholini birlamchi tibbiy xizmat bilan qamrab olishga erishilgan. Oilaviy shifokorlar tomonidan aholiga bepul tarqatiladigan 70 xildagi doridarmonlar uchun mablag'lar hajmi o'tgan yilga nisbatan 3 barobarga oshirildi.

Birlamchi tibbiyot muassasalari zamonaviy ultratovush, elektrokardiogramma uskunalari, stomatologik va jarrohlik to'plamlari bilan jihozlanmogda. Oilaviy poliklinikalarda kunduzgi davolash o'rinlari tashkil etilishi natijasida 740 ming kishi shifoxonaga bormasdan, bevosita o'zi istiqomat qilayotgan mahallada muolaja olish imkoniyatiga ega bo'ldi.

Mamlakatimizda xususiy tibbiyot muassasalarini rivojlantirish maqsadida ushbu klinikalarga soliq va bojxona imtiyozlari berilib, majburiy turistik yig'implar bekor qilindi hamda davlat mablag'lari hisobidan tibbiy xizmat ko'rsatishga ruxsat etildi. Salomatlik posbonlarining og'ir va mas'uliyatli mehnatini munosib qadrlash, ularning o'z kasbidan manfaatdorligini oshirish masalasi ham davlatimizning doimiy e'tibor markazida turibdi. Shu bilan birga, sog'liqni saqlash sohasi faoliyatini tashkil etishda so'nggi yillarda to'planib qolgan tizimli kamchilik va muammolar fuqarolarning sog'lig'ini muhofaza qilish tizimini yanada takomillashtirishga qaratilgan vazifalarni samarali hal etishga to'sqinlik qilmogda.

Xususan: Aholiga tibbiy yordam ko'rsatishning sifati, samaradorligi va ommabopligini tubdan oshirishni ta'minlaydigan sog'liqni saqlash tizimini tashkil etish va moliyalashtirishning konseptual jihatdan yangi modellarini shakllantirish,

tibbiyot fani va texnologiyalarining zamonaviy yutuqlarini joriy etish maqsadida, shuningdek, 2017 — 2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi vazifalariga muvofiq:

1. Quyidagilar O‘zbekiston Respublikasi sog‘liqni saqlash tizimini isloh qilishning eng muhim yo‘nalishlari deb hisoblansin: Sog‘liqni saqlash sohasidagi milliy qonunchilikni uni unifikatsiyalash hamda tibbiy xizmat sifatini oshirish va bemorlar huquqlarini himoya qilish, shuningdek, tibbiyot xodimlarining mas‘uliyati va himoyalanganligini kuchaytirishga qaratilgan to‘g‘ridan to‘g‘ri ta‘sir qiluvchi qonunlarni qabul qilish orqali takomillashtirish; Jahon standartlari asosida menejment va tibbiy xizmatlar sifatini boshqarishning eng namunali amaliyotlarini joriy etishni ta‘minlaydigan zamonaviy boshqaruv tizimini va hududlarda sog‘liqni saqlashni tashkil etishning “klaster” modelini shakllantirish, tibbiyot va farmatsevtika muassasalarini akkreditatsiya qilish, shifokorlik va farmatsevtik faoliyatni litsenziyalash tizimini joriy etish; Tibbiy yordamning samaradorligi, sifati va ommabopligini oshirish, shuningdek, tibbiy standartlashtirish tizimini shakllantirish, tashxis qo‘yish va davolashning yuqori texnologik usullarini joriy etish, patronaj xizmati va dispanserizatsiyaning samarali modellarini yaratish orqali sog‘lom turmush tarzini qo‘llab-quvvatlash va kasalliklarni profilaktika qilish;

Xususi sog‘liqni saqlash tizimi, davlat-xususi sherikligini va tibbiy turizmni rivojlantirish, sog‘liqni saqlash sohasiga investitsiyalarni keng jalb etish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish va raqobat muhitini yaxshilash; Farmatsevtika tarmog‘ini yanada rivojlantirish, narx shakllanishi mexanizmlarini takomillashtirish, dori vositalari, tibbiy texnika va buyumlar ishlab chiqarish hajmi va turlarini kengaytirish; Tibbiy kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirishning samarali tizimini shakllantirish, tibbiyot fanini rivojlantirish, shu jumladan, tibbiyot ilmiy va ta‘lim muassasalarini xalqaro standartlar bo‘yicha sertifikatlashtirish (akkreditatsiyadan o‘tkazish) zamonaviy ta‘lim dasturlari, usul va texnologiyalarini joriy etish asosida; “Elektron sog‘liqni saqlash” tizimini keng joriy etish, yagona milliy standartlar asosida integratsiyalashgan axborot tizimlari va ma‘lumotlar bazasi majmuasini yaratish.

XULOSA

Xulosa o‘rnida shuni aytilish mumkinki, tibbiyot o‘lchash vositalari metrologik ta‘minot tizimini sifatli tashkil etish orqali o‘lchash funksiyalariga ega bo‘lgan tibbiy taxnikalardan foydalanishda yo‘l qo‘yilishi mumkin bo‘lgan xatoliklarni oldi olinishi bilan birgalikda o‘lchash vositalarini yuqori aniqlik bilan ishlashiga erishiladi. Bu maqsadga erishish uchun, albatta metrologik ta‘minot tizimining qonuniy, tashkiliy, ilmiy hamda texnikaviy asoslari bilan bo‘liq bo‘lgan muhim choratadbirlar tizimini doimiy ravishda rivojlantirish va takomillashtirib turish ko‘zda tutiladi.

Shu bilan birgalikda malakali ilmiy hodimlarni tayyorlash hamda davlat ilmiytexnik dasturlari doirasida amaliy ilmiy va inovatsion loyihalarni amalga oshirish ham ushbu sohada dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Bu esa o‘z navbatida bemorlarga qo‘yilayotgan tashxislar va davolash usullarining sifatini doimiy ravishda yaxshilashga hamda tabiatning bir noyob mahsuli bo‘lmish, inson sog‘ligini nazorat qilish bilan birgalikda uning salomatligini ta‘minlashga xizmat qilishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. OIML web sahifasi www.oiml.org
2. Metrologiya to‘g‘risidagi qonun
3. Shertoyloqova G.N, Nishonov V.X “Tibbiyot sohasida sifatli metrologik xizmatni tashkil etish” Standart jurnali, 3 son, Toshkent-2018, nashriyot nomer 21- 22.
4. Jo‘rayev Z.B, Nishonov V.X, Abduraximov J. “Metrology service in the field of medicine” Scientific journal “Economics and Finance”, International scientific-practical conference under the theme of “Problems of modern science” Namur, Belgium-2018, nashriyot nomer 97-100 <https://elibrary.ru/item.asp?id=35376336>.